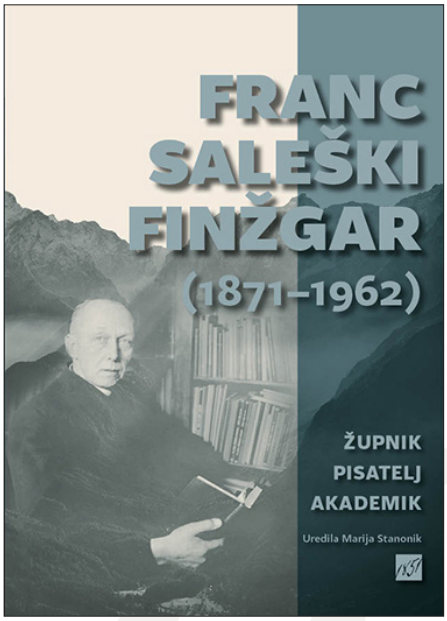
Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

MARIJA STANONIK, UR.: FRANC SALEŠKI FINŽGAR – ŽUPNIK, PISATELJ, AKADEMIK

Pregled življenja in dela Franca Saleškega Finžgarja

Znanstvena monografija združuje petindvajset prispevkov v petih razdelkih, ki Franca Saleškega Finžgarja (1981–1962) povezujejo z domačim okoljem, zgodovino, literaturo, slovensko kulturo in stavbno dediščino. Odražajo poglavitne vidike njegovega življenja in dela, prizadevanje za slovensko kulturo ter njegovo razmišljanje o pomembnosti slovenskega jezika.

Finžgar spada med najbolj prepoznavne in brane slovenske pisatelje; v svojih delih raziskuje slovensko identiteto, tradicijo in narodnost. Pričujoča monografija osvetljuje njegovo znanje in širino v vsaki izmed mnogih funkcij, ki jih je opravljal.

Prvi razdelek poudarja pomen okolja in kulturne dediščine, ki sta oblikovala Finžgarjevo osebnost in delo. V njem se odražajo vplivi njegovih korenin: povezave s Tirolsko in Prešernovim rodnim izročilom ter spomini na mladost in planinske poti, ki so zaznamovali pokrajino in jezik njegovih del. Drugi razdelek prikazuje Finžgarjevo nevtralnost ob političnih dogodkih, čeprav so ga narodna in kulturna dogajanja močno zaznamovala. Besedila obravnavajo njegove etične dileme med Cerkvijo in Osvobodilno fronto ter pojasnjujejo njegov umik v zasebnost v povojnem obdobju zaradi zdravstvenih težav. Tretji razdelek je posvečen Finžgarjevemu literarnemu ustvarjanju, četrti pa se osredotoča na njegove povezave z vidnimi osebnostmi tedanjega časa in predstavi njegovo uredniško delo pri Mohorjevi družbi. Zadnji razdelek izpostavi Finžgarjevo organizacijsko sposobnost na področju kulturne dediščine – med drugim je zasnoval zbiranje sredstev za odkup Prešernove rojstne hiše in s tem postavil zgled za ohranjanje domov znanih slovenskih literatov, kar je vplivalo na poznejše ohranjanje kulturne dediščine.

Monografija o Francu Saleškem Finžgarju predstavlja tako njegovo predano delo kot tudi manj poznane vidike njegovega življenja. Je izjemno dragocen dokument njegovega časa ter izčrpen pregled njegovega življenja in dela.

Podatki o knjigi

- Naslov: Franc Saleški Finžgar – župnik, pisatelj, akademik
- Avtorji: več avtorjev
- Urednica: akad. ddr. Marija Stanonik
- Namesto uvoda: akad. dr. Peter Štih
- Od akademij do monografije o akademiku: akad. ddr. Marija Stanonik
- Recenzenta: dr. Urška Perenič in dr. Tone Smolej
- Knjižna urednica: Mag. phil. Barbara Žnideršič
- Format: 165 mm x 235 mm
- Vezava: mehka
- Število strani: 440
- ISBN: 978-961-278-732-5
- Cena: 39,50 EUR
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba. Izšlo ob podpori SAZU.
- Leto izdaje: 2024

Kontakt

Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

O avtorjih

Besedila za znanstveno monografijo so prispevali: akad. dr. Peter Štih, akad. ddr. Marija Stanonik, akad. dr. Marko Snoj, dr. Jožica Škofic, dr. Janez Bogataj, Jože Andrej Mihelič, dr. Bogdan Kolar, dr. Luka Vidmar, dr. Jurij Perovšek, dr. Bojan Godeša, akad. dr. Marko Jesenšek, dr. Andrejka Žejn, akad. dr. Janko Kos, Lucija Mandić, dr. Jožica Čeh Steger, dr. Dragica Haramija, dr. Andrej Rahten, mag. Marijan Rupert, dr. Igor Maver, dr. Jernej Kusterle, Mira Novak, dr. Janez Gril, dr. Branko Šuštar, Matjaž Koman, Mima Suhadolc.

Iz knjige

Priimek Finžgar je pri nas razširjen predvsem na Zgornjem Gorenjskem, torej tam, od koder izvira pisatelj, precej manj v preostalih delih Gorenjske in v Podravju, kjer je bila znana tudi različica Finžger, drugje ga je le za vzorec. Njegovo slovensko žarišče je torej Zgornja Gorenjska. Tako kot nemalo slovenskih priimkov – med temi je precej priimkov naših pisateljev – je tudi ta nemškega izvora. V nemščini se danes zapisuje Fintschger, Finschger in Vintschger, izvira pa iz prebivalskega imena Vinschgauer, ki je izpeljano iz pokrajinskega Vinschgau, nekdaj zapisovanega tudi Vintschgau in Vinstgau. Pokrajina s tem imenom, ki ji Italijani rečejo Val Venosta, Retoromani pa Val Venuosta, leži ob zgornjem toku Adiže na Južnem Tirolskem. Pisateljev prednik je bil torej priseljenec, ki so mu Nemci vzdeli priimek po pokrajini, iz katere je prišel. (Str. 34)

Finžgar je vedno zajtrkoval belo kavo, kruh, včasih namazan z maslom in pokapan z medom. Sicer je bila kuhinja v njegovi hiši pestra in raznolika. Rdečo nit so predstavljale juhe, pražen ali kako drugače pripravljen krompir in od mesa govedina. Spominjam se izvrstne govedine, ki se je najprej kuhala v juhi. Če je bila pusta, sta jo teta in mama narezali na rezine, položili v hrenovo smetanovo omako in zapekli v pečici. Pusta in nasekljana govedina je bila z nekaterimi dodatki nadev za žlinkrofe, ki smo jih jedli zakuhane na juhi ali zabeljene in potresene s parmezanom. (Str. 68)

*Finžgarjev Triglav (*Dom in svet *1896) je izšel v času, ko je Triglavski župnik Jakob Aljaž uglasbil Oj, Triglav, moj dom in dal postaviti svoj stolp na Triglavu, Triglavski dom na Kredarici in Aljažev dom v Vratih. Dogajanje v bližnji okolici Triglava in na njegovem visokem vrhu je bilo takrat zares pestro. Tudi Finžgarjev Triglav (verjetno) ni izšel zgolj slučajno v istem času. Dober poznavalec dediščine planinskega pašništva v Vzhodnih Julijskih Alpah ob branju seveda začuti, da je slikoviti opis dogajanja v planini bolj podoben značilnemu izročilu bohinjskih pašnih planin kot izročilu pašništva v Vratih pod Triglavom. Pesnik je torej presadil zgodbo iz Bohinja v Aljaževa Vrata, kar pa ne zmanjšuje umetniške vrednosti in izpovednosti dela.*

Pesnitev, ki nekoliko spominja na bajko o Zlatorogu, pa ni le obsežno lirično delo, temveč tudi dragocen etnološki in antropološki dokument. Slikovito sta predstavljeni nekdanja gorska kmetija kot pomemben snovni in duhovni del slovenske ljudske dediščine, ter življenje in delo pastirjev, lovcev in drvarjev na visokogorski pašni planini in v njeni okolici. Ker je Finžgar od otroštva v Doslovčah do časa prvega službovanja v Bohinjski Bistrici vse opisano tudi sam spoznaval in doživljal, najprej kot pastirček na vaški gmajni, kasneje pa kot lovec in planinec, je njegov opis podoživet in hkrati verodostojen. (Str. 79)